

צבא הנכבה לישראל: מדוע למתנגדי המלחמה אין שום סיכוי

תמר עמר-דאהל

28 במרץ 2024

התראות במייל

ברלין

כבר באמצע אוקטובר, עוד לפני שהיה ברור לאן פני ישראל בפלישה לעזה, שאל ההיסטוריון יובל נח הררי את ממשלת ישראל, על מה בדיוק נלחמים: "ואם הממשלה הזו כן חולמת להשתמש בניצחון כדי לספח שטחים, לשנות גבולות בכוח הזרוע, לגרש אוכלוסיות, לרמוס זכויות, לסתום פיות, לממש פנטזיות משיחיות או להקים פה מדינת הלכה — אנחנו (בשמאל הציוני) צריכים לדעת את זה עכשיו... נתניהו, גנץ, איזנקוט ושאר ראשי ממשלת החירום — תגידו לנו מיד מה הן המטרות ארוכות הטווח של המלחמה הזו, שנדע על מה אנו נדרשים לסכן ולהקריב את חיינו" ("הארץ", 17.10).

ההיסטוריה כתוכנית כבקשתך? חמישה חודשים אל תוך המלחמה, והימין הישראלי קרוב מאי פעם להשגת יעדיו. "מיטוט החמאס" כיעד אולטימטיבי בדרך ל"ניצחון המוחלט"? זאת לא רק סיסמה של בנימין נתניהו. גם הציבור והצבא תופשים יעד זה כמרכזי. חשוב מכך: הצבא מיישם אותו בנחישות ובאכזריות כלפי יותר משני מיליון תושבי רצועת עזה, שרובם נהפכו פליטים בארצם.

ואולם המלחמה הממושכת מתבררת כחרב פיפיות לישראל השפויה. עוד לפני האסון — בעיצומה של המחאה של ההפיכה המשטרית, נשאלתי (בהרצאה על ספרי החדש על ניצחון הניאו־ציונות) אם אני

חושבת שהטייסים והמילואימניקים יעמדו בדיבורם ויסרבו להילחם. בלי לדעת כמובן על המתרגש ובא תשובתי האינסטינקטיבית היתה "הלוואי". בדיעבד נראה שרק דיבררתי את משאלתו של ישעיהו ליבוביץ בזמנו: "תארו לכם שיש מלחמה ואף אחד לא בא".

כידוע, הטייסים והמילואימניקים התייצבו מיד. ה-7 באוקטובר נתפש בישראל כמלחמת מגן מובהקת, ללא עוררין. למתנגדיה, אם היו, לא היה סיכוי, מלחמות מגן הרבה פחות מובהקות זכו לתמיכה נרחבת של הציבור. תפישת הצבא כשומר הקיום הלאומי היא מיסודות הדת החילונית של ישראל. זהו הד־נ־א שלה. מיתוס הביטחון הוא אחד החזקים והעקשניים שלה. מיתוס זה, לפיו הצבא ומדיניותו משרתים את הביטחון, גם עומד ביסוד המיליטריזם הישראלי.

מאז ומתמיד בא המיליטריזם בישראל מלב ליבה של החברה האזרחית. ה"מיליטריזם האזרחי" — מונח שטבע הסוציולוג המנוח ברוך קימרלינג — הוא שמסביר את התמיכה האוטומטית של החברה והאליטות שלה במלחמות ישראל, עוד לפני שמתבררת עד תומה שאלת יעדיהן. דווקא בעיצומו של האירוע ההיסטורי, כשהתברר בימים הראשונים מספרם הבלתי נתפש של אזרחים שנחטפו, תהיתי אם המנהיגות תימנע הפעם מהתגובה האוטומטית של המלחמה, ולו רק בשל הסיכון המידי לחטופים.

אלא שהמיליטריזם הישראלי המושרש עמוק בתרבות הפוליטית לא אפשר זאת. המלחמה נתפשה כמחויבת המציאות, פשוטו כמשמעו. נתניהו ויואב גלנט עם רטוריקת המלחמה שלהם לא השאירו מקום לספק. גם האופוזיציה, מתוך מיליטריזם אזרחי, מיהרה לתמוך. חמישה חודשים אל תוך המלחמה, ולמרות הנזקים העצומים שהיא גורמת אפילו "ישראל השפויה" מתקשה לנסח ביקורת של ממש נגד המשכה, כולל אלה שמייחלים להחזיר את יקיריהם החטופים בעזה. כולם שבויים של מיתוס הביטחון.

מה שמייחד את המיליטריזם הישראלי הוא נטרולה האפקטיבי של החברה האזרחית מקבלת החלטות בתחום הביטחון

ואכן, מה שמייחד את המיליטריזם הישראלי הוא נטרולה האפקטיבי של החברה האזרחית מקבלת החלטות בתחום הביטחון, ואפילו מדין ציבורי של ממש בהן. חשבו על הצנזורה הצבאית, על מדיניות העמימות וההכחשה (זו המדיניות הכי אפקטיבית לאיון הדיון בענייני ביטחון), על שנים של הפצצות בלבנון ובסוריה ללא ביקורת ממשית על מה ולמה. ובנוסף לכל זה: ראש הממשלה שמסרב להתראיין ולתת דין וחשבון.

התוצאה המצטברת היא חברה אזרחית חלשה, שלמעשה שבויה בידי המדינה והצבא שלה. אין כמו המלחמה הנוכחית כדי להמחיש את התופעה הזו של אינטרסים מנוגדים כל כך בשאלות מיידיות של חיים ומוות. אין כמו הקונסטלציה הנוכחית של פוסט ה-7 באוקטובר כדי להמחיש את משבר האמון בין החברה (המשוסעת כשלעצמה) ומנהיגיה, שמשתמשים בסמכותם לשמר שלטון תוך שהם פועלים על פי אינטרסים המסוכנים כל כך לעתיד ישראל. וכל זה בחסות עוד מלחמת "אין ברירה". האם השמאל הישראלי מתחיל להפנים את מלכוד המיליטריזם שנקלע אליו? היש בכוחו להוציא את הצבא מעזה? פה מתחיל הקונפליקט האמיתי, שלדעתי עדיין לא הופנם מספיק על ידי המפסידים במשחק המסוכן הזה.

על רקע הכנס לחידוש ההתנחלות היהודית בעזה, עם הקריאות של בן גביר וסמוטריץ' לסילוק תושבי הרצועה, נזכרתי במאמר של יואש פלדש, שכתב: "פתאום, כבמטה קסם, כל לוחמי הדמוקרטיה מתייצבים לצדם (של המתנחלים) בקריאה לכבוש את עזה גם במחיר אלפי הוררווח לרווחו אוהה עד עפר ולהרטיר מיליוני חייוקות ילדיו

אולי קינה בנפשו לטובת ארמיה על צבא, והיא עדיין לא מבינה את המציאות הזו. ומבוגרים. יש כאלה שקוראים גם לא לנהל שום מו"מ על החזרת החטופים עד שהטבח הנגדי יושלם. איך זה קרה? אילו מילים רעילות לחשו המתנחלים על אוזנו של המיינסטרים הישראלי?... איך קרה שאנחנו (בשמאל הציוני) משרתים את חזונם החולני של האנשים האלה?" ("הארץ", 14.10)

ואכן, את הנכבה בעזה הנחוצה לימין מוציא לפועל צבא ההגנה לישראל. צה"ל הוא שמסלק מאות אלפים עזתים מבתיהם, והורס אותם כדי שלא יהיה להם לאן לחזור. ובדרך הוא הורג מספר חסר תקדים של בני אדם. אפשר להדחיק את חלקו של הצבא בהרס הרצועה. אבל לא את העובדה שאם אכן הימין המשיחי יוציא את חלומותיו הפרועים אל הפועל, תהיה זו תוצאה של מלחמה בתמיכה גורפת של המיינסטרים הישראלי, יחד עם "השמאל השפוי". ההיסטוריה הקצרה של העשורים האחרונים כבר הוכיחה, כי ניצחון הניאו־ציונות והימין המשיחי לא היה מתאפשר ללא המיליטריזם הישראלי, אותו כוח הרסני שאפשר עשרות בשנים מלחמות עקובות מדם.

הכותבת היא היסטוריונית. באחרונה ראה אור ספרה "*Israel's Neo-Zionist War Over Palestine: 1993–2021*"

לחצו לקבלת עדכונים בנושא:

- צה"ל
- מלחמת חרבות בחל

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר | רכשו מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל

© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ